

Corpus Hermeticum: Asclepius

CONTENTA IN HOC VOLVMINE.

Pimander.

Mercurij Trismegisti liber de sapientia et potestate dei.

Asclepius.

Eiusdem Mercurij liber de voluntate diuina.

Item

Crater Hermetis A Lazarelo Septempedano.

[Parisiis in officina Henrici Stephani recognitoribus / mendasque ex officina eluentibus Ioanne Solido Cracouiensi. & Volgacio Pratensi Anno domini Saluatoris M.D.V. Calendis APRILIS.]

[fol.28r]

Mercurii Trismegisti dialogus Lucio Apuleio Madaurensi philosopho platonico Interprete.

I

a Sclepius iste: pro sole mihi est deus. deus te nobis o Asclepi (vt diuino sermoni inter esses) adduxit. eique tali: qui merito omnium antea a nobis factorum / vel nobis diuino numine / inspiratorum / videatur esse religiosa pietate diuinior. quem si intelligeris videris: eris omnium bonorum / tota mente plenissimus / si tamen multa sint bona / et non vnum in quo sunt omnia. alterum enim alterius consentaneum esse dinoscitur: omnia vnus esse / aut vnum esse omnia. ita enim vnum alteri connexum: vt separari alterum ab altero non possit. Sed de futuro sermone: hoc diligenti intentione cognosces. tu vero o Asclepi procede paululum: atque nobis qui intersit / euoca. quo ingresso: Asclepius etiam Amnonem interesse suggessit. Trismegistus ait. nulla inuidia Amnonem prohibet a nobis. etenim ad eius nomen multa meminimus a nobis esse scripta: sicuti etiam ad amantissimum et charissimum filium / multa de physica / & exoticaque quamplurima Tractatum hunc autem: tuo ascribam nomini. preter Amnonem vero nullum voca alterum: ne tantem rei religiosissimus sermo / multorum interuentu venientium presentiaque violetur. tractatum autem tota numinis maiestate plenissimum: irreligiose mentis est multorum conscientie publicare. Amnone etiam adytum ingresso / sanctoque illo quattuor virorum religione & diuina dei completo presentia: competenti venerabiliter silentio ex ore Hermu animis singulorum mentibusque pendentibus / diuinus Cupido sic exorsus est dicere. TRISAE. *[sic]* o Asclepi omnis humana immortalis *[fol.28v]* est anima: sed non vniformiter cuncte / sed alie alio more vel tempore. ASCLE. Non enim o trismegiste: omnis vnus qualitatis est anima. TRISME. o Asclepi: vt celeriter de vera rationis continentia didicisti. Non enim hoc dixi: omnia vnum esse et vnum omnia / vt que in creatore fuerunt omnia / antequam creasset omnia. nec immerito ipse dictus est omnia: cuius membra sunt omnia. huius itaque qui est vnus omnia / vel ipse creator omnium: in hac tota disputatione / curato meminisse. de celo cuncta descendunt / in terram / & in aquam / et in aera. Ignis solum quod sursum versus fertur / viuificum: quod deorsum / ei deseruiens. at vero quidquid de alto descendit: generans est. quod sursum versus emanat: nutriendum. terra sola in se ipsam consistens: omnium est receptrix / omniumque generum que accipit restitutrix. hoc ergo toto (sicut meministi) quod est omnium vel omnia: anima et mundus a natura comprehensa agitantur. ita omnium multiformi imaginum equalitate variata: vt infinite qualitatum ex interuallo species esse noscantur. adunate tamen ad hoc: vt totum vnum et ex vno / omnia esse videantur. totus itaque quibus formatus est mundus: elementa sunt quattuor / ignis / aqua / terra / aer / mundus vnus / anima vna / deus vnus. Nunc mihi adesto totus quantum mente vales / quantum calles astutia. diuinitatis etenim ratio / diuina sensus intentione noscenda: torrenti simillima est fluuiio / e summo in prouidentiam / praecipiti rapacitate currenti. quo efficitur: vt intentione nostram non solum audientium verum etiam

tractantium ipsorum / celeri velocitate pretereat. [fol.29r]

Caput II

c Elum ergo sensibilis deus / administrator est omnium [c]orporum: quorum augmenta / detrimentaque sol et luna sortiti sunt. celi vero / et ipsius anime / et omnium que in mundo sunt: ipse gubernator est: qui est omnium effector deus. a supradictis enim omnibus quorum gubernator est omnium frequens per mundum fertur influxio / & per animam omnium generum / et specierum omnium / perque rerum naturam. mundus autem preparatus est a deo: receptaculum omniformium specierum. naturam autem per species efficiens: mundum per quattuor elementa ad celum vsque adduxit. Cuncta: dei visibus placitura. omnia autem desuper pendentia: in species diuiduntur / hoc quo dicturus sum modo. genera rerum omnium suas species sequuntur: vt sit ita totalitas genus: species generis particula. genus ergo deorum / demonumque genus: eque et hominum / similiter et volucrum. et omnium que in se mundus habet: sibi similes species generat. genus est & aliud animalis: genus sine sensibus quidem attamen non carens anima / vnde beneficijs gaudet / [fol.29v] et aduersis minuitur atque viciatur. omnium dico que in terra radicum / stirpiumque incolumitate viuiscunt: quatum species per totam terrani sparse sunt. ipsum celum plenum est deo. supradicta autem genera inhabitant vsque ad loca specierum / earum rerum: quarum omnes immortales sunt species. Species enim generis est pars / vt homo humanitatis: quam necesse est sequi qualitatem sui generis. vnde efficitur vt quamuis omnia genera sint immortalia: species tamen non omnes immortales sunt. Diuinitatis enim genus et ipsum & species immortales sunt: reliquorum vero genera quorum eternitas est generis / quamuis per species occidat / nascendi tamen fecunditate seruatur. ideoque species mortales sunt / vt homo mortalis: immortalis humanitas. omnibus tamen generibus: omnium generum species miscentur. quedam que antefacte sunt: quedam que de his facte sunt. hec autem que fiunt / aut a dijs / aut a demonibus / aut ab hominibus: omnes simillime generibus suis species. corpora enim impossibile est conformari sine nutu diuino: species figurari sine adiutorio demonum. animalia institui et coli: sine hominibus non possunt. quicunque igitur demonum a genere suo defluentes / in speciem fortuito coniuncti sunt alicuius speciei generis diuini: proximitate et consortio dijs similes habentur. quorum vero demonum species qualitate sui generis perseuerant: hi amantes hominum rationem / demones nuncupantur. similis est et hominum species: aut eo amplior. multiformis enim / variaque humani generis species. et ipsa a predicto desuper adueniens consortio: omnium aliarum specierum multas / et prope / monium per necessitatem coniunctiones facit. propter quod et prope deos accedit: qui se mente / qua dijs iunctus [Zählung springt von 29 auf 40: fol.40r] est diuina religione diis iunxerit. et demones qui ijs iunctus est. humani vero: qui medietati sui generis contenti sunt. et relique omnium species / ijs similes erunt: quorum se generis speciebus adiunxerint. [fol.40v]

Caput III

p Ropter hoc o asclepi magnum miraculum est homo: animal adorandum et honorandum. hoc enim in naturam dei transit: quasi ipse sit deus. hoc demonum genus nouit: vt pote qui cum eijsdem ortum se esse cognoscat. hoc humane nature partem in se ipso despicit: alterius partis diuinitate confisus. O hominum quanto est natura temperata felicius: ac dijs cognata. diuinitate coniunctus / partem sui qua terrenus est intra se despicit. cetera omnia quibus se necessarium esse celesti dispositione cognoscit nexu seest charitatis astringit. sicque suspicit celum. sic ergo feliciore loco medietatis est positus: vt que infra se sunt diligit / ipse a superioribus diligatur. colit terram. elementis velocitate miscetur: acumine mentis in maris profunda descendit. omnia illi lucent: non celum videtur altissimum. quasi enim e proximo sagacitate animi intuetur. intentionem animi eius nulla aeris calligo confundit. non densitas terre operam eius impedit. non aque altitudo profunda despectum eius obtundit. omnia idem est / et vbique idem est horum omnium generum quae sunt animalia: desuper deorsum radices peruenientes habent. in animalium vero de imo in superna vna

radice siluescunt. quedam duplicibus aluntur elementis: quedam autem simplicibus. alimenta autem sunt bina / anime et corporis e quibus animalia constant. anima mundi: inquieta semper agitatione nutritur. corporea ex aqua [fol.41r] et terra inferioris mundi: alimentis augescunt. Spiritus (quo plena sunt omnia) permixtus cunctis: cuncta viuificat / sensu adito ad hominis intelligentiam / que quinta pars sola homini concessa est ex ethere. sed de animalibus cunctis: humanos tantum sensus ad diuine rationis intelligentiam exornat / erigit atque sustollit. sed quoniam de sensu commoneor dicere: paulo post et huius rationem vobis exponam. est enim sanctissima et magna: et non minor quam ea que est diuinitatis ipsius. sed nunc vobis expediam: que ceperam. dicebam enim in ipso initio rerum de coniunctione deorum: qua homines soli (eorum dignatione) perfruuntur. verum ij hominum quicumque tantum felicitatis adepti sunt: vt illum intelligentie diuinum perciperent sensum / qui sensus est diuinior in solo deo et in humana intelligentia. ASCLE. Non enim omnium hominum o Trismegiste vniformis est sensus. TRISME. Non omnes o Asclepi intelligentiam veram adepti sunt. sed imaginem tamerario impetu / nulla vera ratione inspecta / sequentes: decipiuntur. que in mentibus malicia parit: et transformat optimum animal in naturam fere / morsque beluarum. de sensu autem / et de omnibus similibus: quando et de spiritu / tunc totam vobis prestabo rationem. Solum enim animal homo duplex est. & eius vna pars simplex est. quam vt greci aiunt ουσιωδης: aut quam vocamus diuine similitudinis formam. est autem quadruplex quod κοσμικον greci nos mundanum dicimus. ex quo factum est corpus: quo circumtegatur illud / quod in homine diuinum esse iam diximus. in quo mentis diuinitas tecta sola / cum cognatis suis id est mentis pure sensibus secum ipsa conquiescat / tanquam muro corporis septa. [fol.41v]

Caput IIII

a SCLE. quid ergo oportuit o Trismegiste / hominem in mundo constitui: et non ea parte (qua deus est) eum in summa beatitudine degere? TRISME. Recte queris o Asclepi. & nos enim deum rogamus vt tribuat nobis facultatem reddende ra= [fol.42r] tionis istius. cum enim omnia voluntate eius dependeant: tum illa vel maxime que de tota summitate tractantur / quam rationem presenti disputatione conquirimus: audi ergo Asclepi. dominus et omnium conformator quem recte deum dicimus: cum a se secundum fecerit qui videri et sentiri possit / eundem secundum sensibilem ita dixerim / non ideo quod ipse sentiat (de hoc enim / an ipse sentiat an non: alio dicemus tempore) sed eo quod videntium sensus incurrit. quoniam ergo hunc fecit ex se primum / et a se secundum / visusque est ei pulcher / vt pote qui sit omnium bonitate plenissimus: amauit eum / vt diuinitatis sue partem. ergo qui tantus et tam bonus esset: voluit alium qui illum quem ex se fecerat / intueri potuisset / simulque et rationis imitatore et diligentie / fecit hominem. voluntas etenim dei: ipsa summa est perfectio. vtpote cum voluisse & perfecisse vno eodemque temporis puncto compleat. cum itaque ουσιωδη animaduerneret deus / non posse omnium rerum esse diligentem / nisi eam mundano integumento contegeret: texit eam corporea domo. talesque omnes esse precepit ex vtraque natura: in vnum confundens / miscensque / quantum satis esse debuisset. Itaque hominem conformauit ex animi et corporis (id est ex eterna et mortali) natura. vt animal ita conformatum vtrique origini sue satisfacere possit / et mirari atque orare celestia et eterna / & incolere atque gubernare terrena. modo autem dico mortalia / non aquam et terram / que duo de quatuor elementis subiecit natura hominibus. sed ea quae ab hominibus aut in his aut de his fiunt. vt ipsius terre cultus / pascua / edificatio / portus / nauigationes communicationes / commodationes alterne: qui est huma= [fol.42v] nitatis inter se firmissimus nexus. et pars est mundi quam est aqua et terra: que pars terrena mundi / artium disciplinarumque cognitione atque vsu seruatur. sine quibus mundum deus noluit esse perfectum. placitatur effectus. neque enim credibile est deo displiciturum esse quod placuit: cum et futurum id / & placiturum multo ante sciuerit.

Cap V

s Ed o Asclepi: animaduerto vt celeri mentis cupiditate / festines audire / quomodo homo celi vel eorum que in eo sunt delectum possit habere vel cultum. audi itaque o Asclepi: delectus dei celi cum ijs. quam insunt omnibus / vna est obsequiorum frequentatio. hanc aliud animal non confecit / nec diuinorum / nec animalium: nisi solus homo. hominum enim admirationibus / adorationibus / laudibus / obsequijs: celum / celesteque delectantur. nec immerito in hominum cetum musarum / chorus est a summa diuinitate demissus: scilicet ne terrenus mundus [fol.43r] videretur incultior / si modulorum dulcedine caruisset. sed potius vt modulatis hominum cantilenis: concelebraretur laudibus / qui solus omnia aut pater est omnium. atque ita celestibus laudibus: nec in terris harmonie suauitas defuisset. aliqui enim ipsique paucissimi / pura mente perdit: sortiti sunt celi suspiciendi venerabiliorem curam. quicumque autem ex duplici nature sue confusione / interiorem intelligentiam mole corporis resciderunt: curandis elementis / hisque inferioribus sunt prepositi. animal ergo homo non quidem eo est minor / quod ex parte moralis sit: sed ex eo forte aptius efficaciusque compositus / ad certam rationem mortalitate auctus esse videatur. scilicet quoniam vtrumque nisi ex vtraque natura sustinere non potuisset: ex vtraque formatus est vt et terrenum et diuinum posset habere delectum. rationem vero tractatus istius o Asclepi: non solum sagaci intentione verum etiam cupio te animi viuacitate percipere. est enim ratio plurimis incredibilis: integra autem et vera percipienda sanctioribus mentibus. itaque hinc exordiar.

Caput VI

e Ternitas dominus / deus primus est: secundus est mundus / homo est tertius. effector mundi: deus et eorum que insunt omnium / simul cuncta gubernando cum ipso homine gubernatore composita. quod est totum suscipiens homo: id est curam proprie effecit diligentie sue / vt sit ipse et mundus / vterque ornamento sibi. vt ex hac hominis diuina compositione: mundus grece rectius κόσμος [kosmos] dictus videatur. Is nouit se: no= [fol.43v] uit et mundum: scilicet vt meminerit quid partibus conueniat suis. quibus sibi vtendum: quibus sibi inseruiendum sit recognoscat. laudes gratesque maximas agens deo: eius imaginem venerans / non ignarus se etiam secundam esse imaginem dei. cuius sunt imagines due: mundus scilicet et homo. vnde efficitur: vt quoniam est ipsius vna compago / parte qua ex anima / et sensu / et spiritu / atque ratione / diuinus est / velut ex elementis superioribus ascendere posse videatur in celum. parte vero mundana / que constat ex igne et aqua et aere mortalis restet in terra / vt nature sue omnia mundana vidua desertaque dimittat. sic enim humanitas ex parte diuina / & ex parte mortalis est effecta / in corpore consistens. est autem mensura eius vtriusque / id est hominis: ante omnes religio / quam sequitur bonitas. ea demum tunc videtur esse perfecta: si etiam cupiditatum omnium alienarum rerum / sit despectus virtute munita. sunt enim ab omnibus diuine cogitationis partibus / aliena omnia: quecumque terrena corporali cupiditate possidentur. quam merito possessionum nomine nuncupantur: quoniam non nata sunt nobiscum / sed postea a nobis possideri receperunt. omnia ergo huiusmodi ab homine aliena sunt: etiam corpus vt et ea que appetimus / & illud ex quo appetentie nobis est vicium: despiciamus. vt enim animum rationis ducit intentio: homo hactenus esse debuit. vt contemplatione diuinitatis: partem (que sibi iuncta mortalis est / mundi interioris necessitate seruandi) despiciat / atque contemnat. nam vt homo ex vtraque parte possit esse plenissimus: quaternis eum vtriusque partis elementis animaduerte esse formatum. manibus et pedibus vtrisque binis / aliisque corporis membris: quibus [fol. 44r] inferiori (id est terreno) mundo deseruiat. illis vero partibus quatuor: sensus: animi / memorie / atque prouidentie. quarum ratione: cuncta diuina norit atque suspiciat. vnde efficitur vt rerum diuersitates / qualitates / effectus / quantitates: suspiciosa indagine homo sectetur. Retardatus vero graui et nimio corporis vicio: has nature rerum causas / que vere sunt / proprie peruidere non possit. hunc ergo sic effectum / conformatumque et tali ministerio obsequioque prepositum a summo deo / eumque competenter / munde mundum seruando / deum pie colendo / digne et competenter in vtroque dei voluntati parentem: talem / quo munere credis esse munerandum (siquidem cum dei opera sit mundus: eiusque pulchritudinem qui diligentia seruat atque auget/ operamque suam cum dei voluntate coniungit / cum speciem quam ille intentione

diuina formauit / adminiculo sui corporis / diurno opere curaue componit) nisi eo quo parentes nostri munerati sunt? quo etiam nos quoque munerari / si fuerit diuine pietati complacitum optamus pijssimis votis: vt emeritos atque exutos mundana custodia / nexibus mortalibus absolutos / nature superioris partis id est diuine / puros sanctosque restituat. ASCLE. Iuste et vere dicis o Trismegiste. hec enim merces: pie sub deo / diligenter cum mundo uiuentibus. secus en / impieque qui vixerint: & reditus denegatur in celum / et constituitur in corpora alia / indigena sancto animo et feda migratio. vt iste rationis sermo processit o Trismegiste: future eternitatis spe anime / in mundana vita periclitantur. sed alijs incredibile / alijs fabulosum: alijs forsitan videatur esse deridendum. Res enim dulcis est: in hac corporali vita / qui capitur de possessionibus [fol.44v] fructus. quare animam obtorto (vt aiunt) detinet collo: vt in parte sui que mortalis est inhereat / nec sinit partem diuinitatis agnoscere / inuidens immortalitati malignitas. ego enim tibi quasi prediuinans dixero: nullum post nos habiturum delectum simplicem / qui est philosophie / que sola est in cognoscenda diuinitate frequens obtutus / et sancta religio. multi etenim eam multifaria ratione confundunt. Quomodo ergo multi incomprehensibilem philosophiam afficiunt: aut quemadmodum multifaria ratione confundunt? TRISME. o Asclepi: hoc modo. in varias disciplinas nec comprehensibiles / eam callida commentatione miscentes / Arithmetica / Musica / Geometria. Puram autem philosophiam eamque tantum diuina religione pendentem: tantum intendere in reliquis oportebit / vt apocatastases astrorum / stationes prefinitas / cursuque commutationis / numeris constare miretur. Terre vero dimensiones / qualitates / quantitates / maris profunda / ignis vim / et horum omnium effectus / naturam cognoscens: miretur / adoret / atque collaudet artem / mentemque diuinam. Musicen vero nosse: nihil aliud est / nisi cunctarum rerum ordinem scire / queque sit diuina ratio sortita. Ordo enim rerum singularum / in vnum omnium artificum ratione collatus: concentum quendam melo diuino dulcissonum / verissimumque conficiet. ASCLE. Quid ergo homines post nos erunt? TRISME. Sophistarum calliditate decepti: a vera / pura sanctaque philosophia auertentur. simplici enim mente & anima: diuinitatem colere / eiusque facta / venerari / agere etiam dei voluntati gratias (que est bonitatis sola plenissima) hec est nulla animi importuna curiositate / violata philosophia. et de his sit hucusque tractatum. [fol.45r]

Caput VII

d E spiritu vero et de his similibus: hinc sumatur exordium. fuit deus et hyle (quam grece credimus mundum) et mundo comitabatur spiritus: sed non similiter vt deo. nec deus sunt hec: de quibus mundus est. iccirco non erant: quando nata non erant. [fol.45v] sed in eo iam tunc erant: vnde nasci habuerunt. Non enim ea sola non nata dicuntur / que nec dum nata sunt: sed ea que carent fecunditate generandi: ita vt ex eis nihil nasci possit. Quecunque ergo sunt / quibus inest natura generandi: hec et generabilia sunt / que de his nasci possunt / tametsi ea ex se nata sunt. neque enim dubitatur: ex ijs que ex se nata sunt / facile nasci posse ea / de quibus cuncta nascuntur. Deus ergo sempiternus / deus eternus: nec nasci potest nec potuit. hic est / hic fuit / hic erit semper. hec ergo est: que ex se tota est / natura dei. Hyle autem vel mundi natura / et spiritus: quamuis nata videantur a principio / tamen in se nascendi procreandique vim possident / atque naturam fecunditatis. etenim initium in qualitate nature est: que et conceptus / et partus in se possidet vim / atque naturam. hec itaque sine alieno conceptu est: sola generabilis. at vero ea que vim solam concipiendi habent : ex alterius commixtione nature / ita discernenda sunt / vt hic locus mundi cum ijs que in se sunt / videatur esse non natus. qui vtique in se vim totius nature habet. locum autem dico: in quo sunt omnia. neque enim hec omnia esse potuissent: si locus deesset / qui omnia sustinere potuisset. omnibus enim rebus que fuerunt: precauendum est loco. nec qualitates enim / nec quantitates / nec positiones / nec effectus dignosci potuissent / earum rerum que nusquam sunt. sic ergo et mundus quamuis natus non sit: in se tamen omnium naturam habet vt pote qui omnibus ijs ad concipiendum sinus prestat fecundissimos. hoc ergo est totum qualitatis / materieque quam creabilis est: tametsi creata non est. sicut enim natura / materia qualitatis fecunda est: sic et malignitatis eadem est eque fecunda. Nec ego dixi o As= [fol.46r] clepi: & Amon (quod a multis dicitur) num poterat deus

incidere / atque auertere a rerum natura maliciam? quibus respondendum nihil omnino est. Vestri tamen causa / & id prosequare / quod ceperam et rationem reddam. dicunt enim ipsi deum debuisse: omnifariam mundum a malicia liberasse. ita enim in mundo est: vt quasi membrum ipsius videatur esse. prouisum cautumque est (quantum rationabiliter potuisset) a summo deo: tunc cum sensu / disciplina / intelligentia / mentes hominum est munerare dignatus. his enim rebus quibus ceteris antestamus animalibus: soli possumus / malitie fraudes / dolos / viciaque vitare. ea enim qui antequam ijs implicitus est / ex aspectu vitarit: is homo est diuina intelligentia prudentiaque munitus. fundamentum enim est discipline / in summa bonitate consistens. spiritu autem ministrantur omnia & vegetantur in mundo: et quasi organum vel machina summi dei / voluntati subiectus est. itaque hactenus intelligatur a nobis mente sola intelligibilis summus: qui dicitur deus / rector / gubernatorque sensibilis dei / eius qui in se complectitur omnem locum / omnem rerum substantiam / totamque gignentium / creantiumque materiam / et omne quicquid est quantumcumque est. spiritu vero agitantur siue gubernantur omnes in mundo species: vnaqueque secundum naturam suam a deo distributam sibi. Hyle autem vel mundus omnium est receptaculum / omniumque agitatio atque frequentatio: quorum deus gubernator / dispensans omnibus rebus mundanis / quantum vnicuique necessarium est. spiritu vero implet omnia: vt cuiusque nature / qualitas est. Est enim caua mundi rotunditas in modum sphere: ipsa sibi qualitas vel forme sue causa. inuisibilis tota: quippe cum quencunque [fol.46v] in ea summum subter despiciendi causa delegeris locum / ex eo in imo quid sit videre non possis. propter quod multis locis instar / qualitatemque habere creditur / per formas enim solas specierum / quarum imaginibus videtur insculpta: quasi visibilis creditur / cum depicta monstratur / re autem vera est sibiipsi inuisibilis semper. ex quo eius imum vel pars (si locus est) in sphaera grece ἀδης dicitur. siquidem εἶδεν grece videre dicitur: quo visu imum sphere careat. vnde et εἶδη dicuntur species: quod sint inuisibilis forme. ab eo itaque quod visu priuantur: grece ades / ab eo quod in imo sphere sunt / latine inferi nuncupantur. Hec ergo sunt principia et antiquiora et quasi initia vel capita omnium que sunt: in his / aut per hec / aut de his. ASCLE. Omnia ergo ipsa (vt dicis) que sunt o Trismegiste mundana (ut ita dixerim) specierum omniumque insunt / in vnus cuiusque sicuti est / tota substantia. TRISME. Mundus itaque nutrit corpora: spiritus animas. sensus autem (quo dono celesti sola felix sit humanitas) alit mentem. neque enim omnes / sed pauci quorum ita mens est vt tanti beneficij capax esse possit. vt enim sole mundus : ita mens humana isto clarescit lumine / et eo amplius. Nam sol quicquid illuminat / aliquando terre et lune interiectu / interueniente nocte: eius priuatur lumine. sensus autem cum semel fuerit anime commixtur humane: fit vna ex bene coalescente commixtione natura. ita vt nunquam eiusmodi mentes caliginum impediuntur erroribus. vnde iuste / sensus deorum animas / esse dixerunt. ego vero nec eorum dico omnium: sed magnorum quorumque et principalium. [fol.47r]

Caput VIII

a SCLE. Quos dicis rerum capita vel initia primordiorum o Trismegiste? TRISME. Magna tibi pando: & diuina nudo mysteria. cuius rei initium facio: exoptato fauore celesti. Deorum genera multa sunt: eorumque omnium pars intelligibilis / alia vero sensibilis pars. intelligibiles dicuntur / non ideo quod putentur non subiacere sensibus nostris (magis enim sentimus eos: quam eos quos visibiles nuncupamus) sicuti disputatio perdocebit: et tu si intendas poteris peruidere. sublimis enim ratio / eoque diuinior vltra hominum mentes / intentionesque consistens: si non attentiore aurium obsequio / verba loquentium acceperis / transuolabit et transluet / aut magis refluet [fol.47v] et / suique fontis liquoribus miscebit se / sunt ergo omnium specierum principes dij: hos sequuntur dij quorum est princeps οὐσία. hi sensibiles vtriusque originis sue consimiles: qui per sensibilem naturam conficiunt omnia. altera per alterum vnusquisque opus suum illuminans. celi / vel quicquid est quod eo nomine comprehenditur: οὐσιάρχης est iupiter. per celum enim: iupiter omnibus prebet vitam. solis οὐσιάρχης est lumen. Bonum enim luminis: per orbem solis nobis infunditur. xxxvi (quorum vocabulum est Horoscopij) in eodem loco semper defixorum siderum: horum οὐσιάρχης

vel princeps est / quem Pantomorphon vel Omniformem vocant. qui diuersis speciebus: diuersas formas facit. septem sphere que vocantur erratice habent ουσιαρχης id est suos principes: quam fortunam dicunt / & εμπαρμενην / quibus immutantur omnia / lege nature stabilitate firmissima / et sermpiterna agitatione variata. aer vero organum est / vel machina omnium: per quam omnia fiunt. est autem vsiarches huius secundus. mortalibus mortalia: & his similia. His ergo ita se habentibus ab imo ad summum se mouentibus: sic sibi connexa sunt omnia pertinentia ad se naturaliter / vt mortalibus mortalia / sensibiliaque sensibilibus annexa sint: summa vero gubernationis / summo illi domino paret / vt non multa / aut potius vnum. ex vno etenim cuncta pendentia / ex eo potius defluentia: cum distantia videntur / creduntur esse plurima diuisim. adunata vero vnum vel potius duo: vnde fiunt omnia / et a quo fiunt. id est de materia de qua fiunt: et ex eius voluntate / cuius nutu efficiuntur alia. ASCLE. Hec iterum ratio que est o Trismegiste. TRISME. Talis o Asclepi. Deus etenim vel pater / vel domi= [fol.48r] nus omnium / vel quocumque alio nomine ab hominibus sanctius et religiosus nuncupetur / quod inter nos / intellectus nostri causa / debet esse sacratum: tanti eius numinis contemplatione / nullo ex ijs nominibus eum definite nuncupauimus. si enim vox hec est ex aere spiritu percusso sonus / declarans omnem hominis voluntatem vel sensum / quem forte ex sensibus mente perceperit / cuius nominis tota substantia paucis composita syllabis / definita atque circumscripta est / vt esset in homine necessarium vocis auriumque commertium / simul et sensus / et spiritus / & aeris / & omnium in his / et per hec: an cum his nomen est totum dei? non enim spero: totius maiestatis effectorem / omniumque rerum patrem vel dominum / vno posse quamuis e multis composito nomine nuncupari. hunc vero vno nomine vel potius omni nomine (siquidem is sit vnus & omnia sit) necesse aut omnia esse eius nomen / aut ipsum omnium nominibus nuncupari. hic ergo solus vt omnia: vtriusque sexus fecunditate plenissimus / semper voluntate sua pregnans / parit quicquid voluerit procreare. Voluntas eius est bonitas omnis. hec eadem bonitas omnium rerum est. ex diuinitate eius: natura nata / vt sint omnia sicut sunt / & fuerunt / & futuris omnibus de hinc natura ex se nascendi sufficiat. hec ergo ratio o Asclepi tibi sit reddita: quare / et quomodo fiant omnia vtriusque sexus. ASCLE. Ergo deum dicis o Trismegiste. TRISME. Non solum deum o Asclepi: sed animalia omnia / et inanimalia. impossibile enim est aliquid eorum que sunt: infecundum esse. fecunditate enim dempta ex omnibus que sunt: impossibile erit semper esse que sunt. Ego enim et naturam / et sensum / & mundum dico in se continere hanc naturam: & nata omnia in se conseruare. procreatione enim [fol.48v] vterque plenus est sexus / et eius vtriusque connexio aut (quod est verius) vnitas incomprehensibilis est. quam siue cupidinem / siue venerem / siue vtrumque poteris recte nuncupare. hoc ergo omni vero verius / manifestiusque mente percepto: quod ex omni illo loco totius nature deo / hoc sit cunctis in eternum procreandi inuentum tributumque ministerium. cui summa charitas / letitia / hilaritas / & cupiditas / amorque diuinus / innatus est. & dicendum foret quanta sit eius ministerij vis / atque necessitas: nisi ex sui contemplatione vniciuique ex intimo sensu nota esse potuisset. si enim illud extremum temporis / quo ex cerebro ad ritum peruenimus / vt vtraque in vtramque fundat natura progeniem: animaduertis vt altera alterius auide rapiat semen / interiusque recondat. denique eo tempore ex commixtione communi virtutem marium etiam semine adipiscuntur: et mares femineo corpore latescunt. Effectus itaque huius tam blandi / necessarijque ministerij in occulto perpetratur: ne vulgo iridentibus imperitis / vtriusque nature diuinitas ex commixtione sexus cogatur erubescere. multo magis etiam: si visibus irreligiosorum hominum subijciatur. sunt autem non multi aut admodum pauci: ita vt numerari etiam in mundo possint religiosi. vnde contigit in multis remanere malitiam: defectu prudentie / scientieque rerum omnium que sunt. ex intellectu enim religionis diuine / qua constituta sunt omnia: contemptus medelaque nascitur vitiorum totius mundi. perseuerante autem imperitia atque inscitia: vitia omnia conualescunt / vulnerantque animam insanabilibus viciis. que infecta ijsdem / atque viciata / quasi venenis intumescit: nisi eorum quorum animarum disciplina & intellectus / summa curatio est. si ergo [fol.49r] solis et paucis hoc proderit: dignum est hunc prosequi atque expedire tractatum. quare scilicet solis hominibus intelligentiam / et disciplinam suam / diuinitas sit impartiri dignata: audi itaque. deus pater et dominus / cum post deo homines efficeret ex parte corruptiore mundi & ex diuina / pari lance componderans: contigit vicia mundi

corporibus commixta remanere / & alia propter cibos / victumque quem necessario habemus cum omnibus animalibus communem. quibus de rebus necesse est cupiditatum desideria / et reliqua mentis vicia: animis humanis incidere. ijs vero vtpote ex parte mundissima nature effectis / et nullis indigentibus rationis / disciplineque adminiculis (quamuis immortalitas / et vnus semper etatis vigor ipse sit eis prudentia & disciplina) tamen propter rationis vnitatem / pro disciplina et intellectu ne ab his essent alieni / ordinem necessitatis lege conscriptum / eterna lege constituit. hominem ex animalibus cunctis de sola ratione disciplinaque agnoscens: per que vicia corporum / homines auertere atque abalienare potuissent: ipsos ad intentionem / spemque immortalitatis pretendit. denique et bonum hominem qui posset immortalis esse: ex vtraque natura composuit diuina atque mortali. et sic compositum per voluntatem dei hominem / etiam constitutum est esse meliorem ijs: qui sunt ex sola immortalis natura formati / et omnibus mortalibus. propter quod homo dijs cognatione coniunctus: ipsos religione / et sancta mente veneratur. diique etiampio affectu: humana omnia respiciunt / atque custodiunt. sed de hominibus paucis istud dictum est / pia mente predictis. de viciosis vero nihil dicendum est: ne sanctissimus sermo / eorum contemplatione violetur. [fol.49v]

Caput VIII

e T quoniam de cognatione & consortio hominum deorumque / sermo nobis indicitur: potestatem hominis o Asclepi / vimque cognosce. dominus et pater vel (quod est summum) deus / vt effector est deorum celestium: ita homo effector est deorum / qui in templis sunt / humana proximitate contenti. & non [fol.50r] solum illuminantur: verum etiam illuminant. nec solum ad eum proficit: verumetiam confirmat deos. Miraris o Asclepi: an nunquid diffidis vt multi? ASCLE. Confundor o Trismegiste: sed tuis verbis libenter assensus / felicissimum hominem iudico / qui sit tantam felicitatem consecutus. TRISME. Nec immerito miraculo dignus est: qui maximus est omnium deorum. Genus enim omnium sine confusione manifestum est de mundissima parte nature propagatum. signaque eorum: sola pro omnibus esse quasi capita. species vero deorum / quas conformat humanitas: ex natura vtraque conformata est. ex diuina que est prior / multoque diuinior: et ex ea que intra homines est / id est ex materia qua fuerunt fabricate. & non solum capitibus solis: sed membris omnibus / totoque corpore configurantur. Ita humanitas / memor nature & originis sue: in illa diuinitatis imitatione perseue[r]at. vt sicuti pater ac dominus / vt sibi similes essent / deos fecit eternos: ita humanitas / deos suos ex sui vultus similitudine figuraret. ASCLE. Statuas dicis o Trismegiste? TRISME. Statuas: o Asclepi. videsne: quatenus tu ipse diffidas. statuas animatas / sensu et spiritu plenas / tanta et talia facientes. statuas futurorum prescias / easque forte vates omnes somnijs multisque alijs rebus predicentes / [i]mbecillitates hominibus facientes / easque curantes / tristitiamque pro meritis. An ignoras o Asclepi: quod egyptus imago sit celi / aut quod est verius / translatio & descensio omnium que gubernantur atque exercentur in celo? et si dicendum est verius: terra nostra totius mundi est templum. et tamen quoniam prescire cuncta prudentes decet: istud vos ignorare fas non est. futurum tempus est: cum appareat egyptios in cassum pia mente [fol.50v] diuinitatem sedula religione seruasse. et omnis eorum sancta veneratio: in irritum casura frustrabitur. e terris enim: ad celum est recursura diuinitas. linquetur egyptus: terraque (que fuit diuinitatis sedes) religione viduata / numinum presentia destituetur. alienigenis enim regionem istam / terramque complentibus / non solum neglectus religionum: sed (quod est durius) quasi de legibus / a religione / pietate / cultuque diuino statuatur. proscripta pena: prohibitio erit. tunc terra ista / sanctissima sedes delubrorum / atque templorum: sepulchrorum erit / mortuorumque plenissima. O egypte / egypte: religionum tuarum sole supererunt fabule / et eque incredibiles posteris suis / solaque supererunt verba lapidibus incisa / tua pia facta narrantibus. & inhabitabit egyptum scithes aut indus / aut aliquis talis / id est vicinia barbara. diuinitas enim repetet celum: deserti homines toti morientur / atque ita egyptus deo et homine viduata deseretur. Te vero appello sanctissimum flumen / tibi que futura predico. torrenti sanguine plenus: ad ripas vsque erumpes. vndeque diuine non solum proluentur sanguine: sed tote rumpentur. & viuus: multo maior erit

numerus sepulcorum. superstes vero qui fuerit: lingua sola cognoscetur egyptijs / actibus vero videbitur alienis. quid fles o Asclepi? & his amplius / multoque deterius / ipsa egyptus suadebitur / imbueturque maioribus malis: que sancta quondam & diuinitatis amantissima deorum in terra / religionis sue merito: sola seductio sanctitatis. et pietatis magistra: erit maxime crudelitatis exemplum. et tunc tedio hominum: non admirandus videbitur mundus / neque adorandus. hoc totum bonum quo melius nec est / nec fuit / nec erit / quod videri possit: periclitabitur / eritque graue hominibus ac per hoc contemnetur: nec diligetur totus hic mundus dei opus *[fol.51r]* immutabile / gloriosa constructio / bonum multiformi imaginum varietate compositum / machina voluntatis dei / in suo opere sine inuidia suffragantis in vnum omnia que venerari laudari amari denique a videntibus possunt / multiformis adunata congestio. Nam et tenebre preponentur lumini: & mors vita vtilior iudicabitur. nemo suspiciet celum: religiosus pro insano / irreligiosus putabitur prudens / furiosus fortis / pro bono habebitur pessimus. anima enim et omnia circum eam quibus aut mortalis nata est / aut immortalitatem se consecuturam esse presumit (secundum quod vobis exposui) non solum risus / sed etiam putabitur vanitas. sed mihi credite: etiam periculum capitale constituetur in eum / qui se mentis religioni dederit. noua constituentur iura: lex noua. nihil sanctum / nihil religiosum: nec celo nec celestibus dignum audietur / aut mente credetur. fit deorum ab hominibus dolenda secessio: soli nocentes angeli remanent. qui humanitati commixti: ad omnia audacie mala miseros (manu iniecta) compellent in bella / in rapinas / in fraudes / & in omnia que sunt animarum nature contraria. tunc nec terra constabit: nec nauigabitur mare. nec celum astrorum cursibus: nec siderum cursus constabit in celo. omnis vox diuina: necessaria taciturnitate mutescet. fructus terre corrumpentur: nec fecunda erit tellus. et aer ipse: mesto torpore languescet. hec et talis senectus veniet: mundi irreligio / & inordinatio / et irrationabilitas bonorum omnium cum hec cuncta contigerint o Asclepi: tunc ille dominus et pater deus primipotens et vnus gubernator mundi / intuens in mores factaque voluntaria: voluntate sua (que est dei benignitas[]) vicijs resistens / & corruptele om= *[fol.51v]* nium errorem reuocans / malignitatem omnem vel assuuione diluens / vel igne consumens / vel morbis pestilentibus vbique per diuersa loca dispersis finiens: ad antiquam faciem mundum reuocabit. vt et mundus ipse adorandus videatur atque mirandus: & tanti operis effector & restitutor deus / ab omnibus qui tunc erunt frequentibus laudum preconijs / benedictionibusque celebretur. hec enim mundi genitura / cunctarum reformatio rerum bonarum: & nature ipsius sanctissima & religiosissima restitutio / peracto temporis cursu / que est & fuit sine initio sempiterna. voluntas etenim dei caret initio: que eadem est & vbique est sempiterna. ASCLE. dei enim natura consilium est voluntatis: bonitas summa / consilium o Trismegiste. TRISME. o Asclepi: voluntas consilio nascitur / & ipsum velle est ex voluntate. neque enim impense aliquid vult / qui est omnium plenissimus: et ea que vult habet. vult autem omnia bona: et habet omnia que vult. omnia autem bona & cogitat et vult. hoc est autem deus: eius boni imago mundus. ASCLE. Bonus o Trismegiste. TRISME. Bonus o Asclepi: vt ego te docebo. sicuti enim deus omnibus speciebus vel generibus que in mundo sunt distributor / dispensatorque est bonorum / id est sunsus anime et vite: sic et mundus prestitor est et tributor monium / que mortalibus videntur bona / id est alternationis partium / temporalium fructuum / natiuitatis / augmentorum / et maturitatis / horum similium. ac per hoc deus supra verticem summi celi consistens: vbique est / omniaque circumspicit. sic est enim vltra celum locus sine stellis / ab omnibus rebus corpulentis alienus. dispensator (qui est inter celum et terram) locum obtinet: quem Iouem vocamus. *[fol.52r]* terre vero et mari: dominatur Iupiter plutonius. et hic nutritor est animantium mortalium / & fructiferarum. horum omnium viribus: fructus / arbusta / et terra vegetantur. aliorum vero vires & effectus per omnia que sunt distribuuntur. Distribuentur vero qui terre dominantur: et collocabuntur in ciuitate in summo initio egypti / que a parte solis occidentis condetur. ad quam terra / marique festinabis omne mortale genus. ASCLE. Modo tamen hoc in tempore: vbi isti sunt o Trismegiste? TRISME. Collocati sunt in maxima ciuitate in monte libyco: & hec eo vsque narata sint. *[fol.52v]*

Caput X

d E immortali vero & mortali / modo disserendum est. multos enim spes / timorque mortis / vere rationis ignaros / excruciat. mors enim efficitur: dissolutione corporis labore defessi / & numeri completi quo corporis membra in vnam machinam ad vsus vitales aptantur. moritur enim corpus: quando hominis vitalia ferre posse destiterit. hec ergo est mors: corporis dissolutio et corporalis sensus interitus. de qua sollicitudo superuacua est. Sed et alia necessaria: quam aut ignorantia aut incredulitas contemnit humana. ASCLE. Quid est o Trismegiste: quod aut ignorant / aut esse posse diffidunt. TRISME. Audi ergo o Asclepi: cum fuerit anime a corpore facta discessio / tunc arbitrium examenque meriti eius transiliet in summi demonis potestatem. isque eam (cum piam iustamque preuiderit) in sui competentibus locis / manere permit *[fol.35r=53r]* tet. Sinautem delictorum illitam maculis / vicijisque oblitam viderit: desuper ad ima deturbans / procellis turbinibusque aeris / ignis et aque sepe discordantibus tradet. atque inter celum et terram: mundanis fluctibus / in diuersa semper eternis penis agitata / raptabitur. vt in hoc obsit anime eternitas: quod sit immortali sententia / eterno iudicio subiugata. Ergo ne his implicemur verendum / timendum / cauendumque esse cognosce *[sic]*. incredibiles enim: post delicta cogentur credere / non verbis sed exemplis / nec minis sed ipsa passione penarum. ASCLE. Non ergo Trismegiste: hominum delicta / sola humana lege puniuntur. TRISME. Primo enim o Asclepi: terrena omnia que sunt / mortalia sunt. tunc ea etiam que sunt ratione corporali viuientia / & a viuendo eadem corporali lege deficientia: ea omnia pro vite meritis aut delictis / penis obnoxia / tanto post mortem seuioribus subiiciuntur / quanto inulta forsitan fuerint zelata dum viuerent. prescia enim rerum omnium diuinitate: reddentur / perinde (vt sunt) pro delictorum qualitatibus pene. ASCLE. Qui sunt digni maioribus penis: o Trismegiste? TRISME. Qui damnati humanis legibus vitam violenter amittunt: vt non nature animam debitam / sed penam pro meritis reddidisse videantur. contra iusto homini / in dei religione / & in summa pietate presidium est. Deus enim tales: ab omnibus tutatur malis. pater enim omnium et dominus qui solus est omnia: omnibus se libenter ostendit. Non vbi sit loco / nec qualis sit qualitate / nec quantus quantitate: sed hominem sola intelligentia mentis / illuminans. qui (discussis ab animo errorum tenebris / et veritatis claritate precepta: toto se sensu intelligentie *[fol.53v]* diuine commiscet / cuius amore / a parte nature qua mrotalis est liberatus: immortalitatis future concipit fiduciam. hoc ergo inter bonos malosque distabit. vnusquisque enim: pietate / religione / prudentia / cultu / & veneratione dei clarescit / quasi oculus vera ratione perspecta. & fiducia credulitatis sue intantum inter homines prestat: quantum sol ceteris astris lumine suo antistat. ipse enim sol: non tam magnitudine numinis quam diuinitate & sanctitate / ceteras stellas illuminat. secundum enim deum hunc crede o Asclepi: cetera omnia gubernantem / omniaque mundana illustrantem animalia / siue animantia / siue inanimantia. Si enim animal mundus viuensque semper / et fuit / et est / & erit: nihil in mundo mortale est. viuientis etenim semper / vnusquisque partis que est in ipso mundo sicuti in vno eodemque animali semper viuente: nullus est mortalitatis locus. ergo vite / eterintatisque *[sic]* / ipse esse debet plenissimus: si semper eum necesse est viuere. Sol ergo (sicuti mundus) sempiternus est: sic & ipse semper gubernator vitalium / vel totius viuacitatis / eorumque frequentator / & dispensator est. Deus ergo viuientium vel vitalium / que sunt in mundo: sempiternus gubernator est / ipsiusque vite dispensator eternus. semel autem dispensauit eterna lege cunctis vitalibus vitam prestans / hoc more quo dicam. In ipsa enim viuacitate eternitatis: mundus agitur. et in ipsa vitali eternitate: locus est mundi. propter quod: nec stabit aliquando / nec corrumpetur aliquando / sempiternitate viuendi circumuallatus / et quasi constrictus ipse mundus. Est igitur dispensator vite: omnibus que in se sunt. et est locus omnium: que sub sole gubernantur. cuius mundi commotio: ex *[fol.54r]* duplici constat effectum. viuificatur enim ipse extrinsecus ab *[sic]* eternitate: viuificaturque ea que intra se sunt omnia *[sic]* / differens numeris et temporibus statutis atque prefixis. cuncta per solis effectum / stellarumque discursum. omnia temporalia / ratione / diuinaque lege conscripta. terrenum autem tempus aeris qualitate estuum / frigorisque varietate dignoscitur: celeste vero reuersionibus siderum ad eadem loca / temporali conuersione recurrentium. et mundus est receptaculum temporis: cuius cursu et agitatione vegetatur. tempus autem ordine seruatur. ordo et tempus innouationem omnium rerum / que in mundo sunt: per alternationem faciunt.

Caput XI

c Vinctis ergo ita se habentibus nihil stabile / nihil fixum / nihil immobile / nec nascentium / nec celestium / nec terrenorum. solus enim deus / et merito solus: in se / et a se / et circum se totus est plenus atque perfectus. isque sua firma stabilitas est: nec alicuius impulsu / nec loco moueri potest / cum in eo sint omnia. et in omnibus ipse est solus. nisi aliquis audeat dicere: sui commotionem in eternitate esse. sed magis etiam et ipsa immobilis eternitas: in quam [fol.54v] omnium temporum agitatio remeat / et ex qua omnium temprum agitatio sumit exordium. deus igitur stabilis fuit: semperque cum eo similiter eternitas constitit / mundum non natum quem (recte sensibilem dicimus) intra se habens / huius dei imago. hinc mundus effectus est eternitatis imitator / habet autem tempus stabilitatis sue vim / atque naturam (quis semper agitetur) ea ipsa in se reuertendi necessitate. itaque quamuis sit eternitas stabilis / immobilis atque fixa: tamen quoniam mobilitate temporis / in eternitatem semper reuocatur agitatio / eaque mobilitas ratione temporis vertitur / efficitur vt et ipsa eternitas immobilis quidem / sola per tempus in quo ipsa est / et est in eo omnis agitatio / videatur agitari. sic efficitur vt et eternitatis stabilitas moueatur: et temporis mobilitas stabilis fiat fixa lege currendi. sic et deum agitari credibile est: in se ipsum eadem immobilitate. stabilitatis enim ipsius in magnitudine est immobilis agitatio. ipsius enim magnitudinis immobilis lex est. Hoc ergo quod est tale / quod / non subiicitur sensibus: infinitum / incomprehensibile inestimabile est. nec sustineri / nec ferri nec indagari potest. vnde enim / et quo / et vbi / aut quomodo / aut quale sit: incertum est. fertur enim in summa stabilitate: & in ipso stabilitas sua / seu deus seu eternitas / seu vterque / seu alter in altero / siue vterque in vtroque sint. propter quod eternitas: sine diffinitione est temporis. tempus autem quod diffiniri potest / vel numero vel alternatione / vel per alterius ambitudinem rediens: eternum est. vtrumque ergo infinitum: vtroque videtur eternum stabilitas enim vtpote defixa: quod sustinere que agitabilia sunt possit / beneficio firmitatis merito obtinet principatum. omnium enim que [fol.55r] sunt: primordia deus est et eternitas. mundus autem quod sit mobilis: non habet principatum. preuenit enim: mobilitas eius stabilitatem suam in lege agitationis sempiternae: habendo immobilem firmitatem. Omnis ergo sensus diuinitatis / similis / immobilis: ipse in stabilitate sua se commouet. sanctus / & incorruptus / & sempiternus est: et si quid melius potest nuncupari. in ipsa dei summi veritate consistens eternitas / plenissimus omnium sensibilibus et totius discipline / consistens (vt ita dixerim) cum deo. sensus vero mundanus: receptaculum est omnium sensibilibus / et specierum / et disciplinarum. humanus vero ex memorie tenacitate: quod memor sit omnium / quas gesserit rerum. vsque ad humanum enim animal sensus diuinitatis descendendo peruenit. Deus enim sensum summum / diuinumque cunctis confundi noluit: ne erubesceret aliorum commixtione animantium. Intelligentia enim sensus humani / qualis / aut quanta sit: tota in memoria est preteritorum. per eam enim memorie tenacitatem: gubernator effectus est terre. Intellectus autem nature et qualitatis. et sensus mundi / ex omnibus que in mundo sensibilia sunt: poterit peruideri. eternitas / que secunda est: ex sensibile mundo / sensus datus / qualitasque dignoscitur. at intellectus qualitatis / qualitasque sensus summi dei: sola veritas est. cuius veritatis in mundo ne quidem extrema linea vmbra dignoscitur. vbi enim quid temporum dimensione cognoscitur: vbi sunt mendacia / vbi geniture / vbi errores videntur. Vides ergo o Asclepi in quibus constituti: que tractemus aut que audeamus attingere. sed tibi deus summe / gratias ago: qui me vidende diuinitatis tue illuminasti lumine. et vos o Tati et Asclepi et Ammon: [fol.55v] intra secreta pectoris / diuina mysteria silentio tegite / et taciturnitate celate. hoc autem differt intellectus a sensu: quod intellectus noster / ad qualitatem sensus mundi intelligendam et dignoscendam / mentis peruenit intentione. Intellectus autem mundi / peruenit ad eternitatem et deos noscendos: qui supra se su[n]t. et sic contingit nobis hominibus: vt quasi per caliginem ea que in celo sunt / videamus / quantum possibile est per conditionem sensus humani. hec autem intentio peruidendis tantis bonis angustissima est: latissima vero cum viderit felicitate conscientie.

Caput XII

d E inani vero / quodque etiam mag[n]um videtur esse quamplurimis: sic sentio / inane nec esse aliquid nec esse potuisse / nec futurum vnquam. omnia enim mundi sunt membra plenissima: vt ipse mundus plenus sit atque perfectus corporibus / qualitate formaque diuersis / & speciem suam habentibus & magnitudinem. quorum vnum est alio maius aut alio minus: & validitate & tenuitate diuersa. Nam et quaedam eorum validiora facilius videntur / sicuti et maiora: minora vero & tenuiora / aut vix videri / aut omnino non possunt. quas solum res esse: attractione cognoscimus. vnde contingit multis credere hec non esse corpora: sed esse inanes locos / quod est impossibile. sicuti enim quod dicitur extra mundum / si tamen est aliquid (nec istud enim credo) sic ab eo plenum esse intelligibilium rerum / [fol. 56r] id est diuinitatis sue similitum. vt hic etiam qui dicitur sensibilis mundus: plenissimus sit corporum / & animalium / nature sue & qualitati conuenientium. quorum facies non omnes videmus: sed quasdam vltra modum grandes / quasdam breuissimas: aut propter spacij interiecti longitudinem / aut quod acie sumus obtusi tales nobis esse videantur / aut omnino propter nimiam breuitatem / a multis non esse credantur. dico nunc demonas: quos credo commorari nobiscum / et heroas / quos inter aeris purissimam partem supra nos et terram / vbi nec nebulis locus / nec ex signorum aliquorum agitatione commotio. propter quod o Asclepi / inane nichil esse dixeris: nisi cuius rei inane sit hoc / quod dicis inane / predixeris / vt inane a igni / et a aqua / et ab hiis similibus. quod et si contigerit videri / quod inane possit esse a rebus huiusmodi / quamuis breue sit vel magnum quod inane videtur: spiritu tamen et aere vacuum esse non possit. Similiter vero de loco dicendum est. quod vocabulum solum / intellectu caret. Locus enim ex eo cuius est: quid sit apparet. Principali etenim nomine dempto: significatio mutilatur. Quare aque locus / ignis locus / aut his similitum: recte dicimus. sicuti enim inane esse aliquid impossibile est: sic et locus solus / quid sit / dignosci non potest. Nam si posueris locum sine eo cuius est: inanis videbitur locus / quem in mundo esse non credo. quod si inane nihil est: nec per se quid sit locus apparet / nisi ei aut longitudes aut latitudes aut altitudes addideris vt corporibus hominum signa. his vero sic se habentibus o Asclepi / et vos qui adestis: scitote intelligibilem mundum id est deum qui mentis solo obtutu [sic] dignoscitur esse incorporalem / nec eius nature mi= [fol. 56v] sceri posse aliquid corporale / id est quod possit qualitate / quantitate / numerisque dignosci. in ipso enim nihil tale constitit. hic ergo mundus qui dicitur sensibilis: receptaculum omnium sensibilibus specierum / qualitatum / vel corporum / que omnia sine deo vegetari non possunt. Omnia enim deus / & ab eo omnia: et eius voluntate omnia. quod totum est bonum / decens / et prudens / in imitabile [immutabile, Ap.]: et ipsi soli sensibile atque intelligibile. & sine hoc nec fuit aliquid / nec est / nec erit. omnia enim ab eo / et in ipso / & per ipsum: & multiformes qualitates / et magne quantitates / et omnem mensuram excedentes magnitudines / et omniformes species. quas si intellexeris o Asclepi: gratias acturus es deo. sui totum animaduertes: vera ratione perdisces mundum ipsum sensibilem / et que in eo sunt omnia / a superiore illo mundo / quasi ex vestimento esse contenta. Vnumquodque enim genus animalium o Asclepi cuiuscunque / vel mortalis / vel immortalis / vel rationalis siue sit animans / siue non sit: prout cuiusque est genus / sic singula generis sui imagines habent. et quamuis vnumquodque animalis genus / omnem sui generis possideat formam: in eadem tamen. sui forma singula dissimilia sunt. vt hominum genus quamuis sit vniforme / vt homo dignosci ex affectu possit: singuli tamen in eadem forma / sibi / dissimiles sunt. species enim que diuina est: incorporalis est / et quidquid mente comprehenditur. Cum itaque hec duo ex quibus constat forma / & corpora et incorporalia sint: impossibile est vnamquamque formam alteri simillima nasci / horarum et climatum distantibus punctis. sed immutantur tocies: quot hora momenta habet circuli circumcurrentis / in quo est ille omniformis [(quem diximus)] deus spe= [fol. 57r] cies ergo permanet: ex se toties pariens imagines tantas / tamque diuersas / quanta habet conuersio mundi momenta. qui mundus in conuersione mutatur: species vero nec mutatur / nec conuertitur. sic generum singulorum forme sunt permanentes: in eadem forma / sibi dissimiles. ASCLE. Et mundus speciem mutat o Trismegiste. TRISME. Vides ergo o Asclepi tibi omnia quasi dormiente esse narrata. Quid est enim mundus / aut ex quibus constat: nisi ex omnibus natis. ASCLE. ergo vis dicere de celo / terra et elementis. TRISME. Namque alia magis frequenter mutantur in species / celum humescens vel arescens vel frigescens / vel ignescens vel clarescens vel

sordescens: in vna celi specie he sunt qui specie alternantur species. terra vero sue speciei multas immutationes semper habet: & cum parturit fruges et cum eadem partus nutrit suos / cum reddit omnium fructuum varias diuersasque qualitates et quantitates / ac stationes et cursus ad omnes arborum / florum / baccharum qualitates / odores / sapes / species. Ignis etiam facit conuersiones plurimas / atque diuinas. solis enim et lune omniformes imagines. sunt enim quasi speculorum nostrorum / similes imaginum similitudines / emulo splendore reddentium. sed iam de talibus sint satis dicta talia.

Caput XIII

i Terum ad hominem / rationemque redeamus ex quo diuino dono / homo animal dictum est rationale. minus enim miranda (etsi miranda sunt) que de homine dicta sunt. sed omnium mirabilium vicit admirationem: quod homo diuinam potuit inuenire naturam / eamque efficere. quoniam ergo proau nostri multum errabant / circa deorum rationem increduli / et non animaduertentes ad cultum / religionemque diuinam: inuenerunt artem qua deos efficerent. cui inuente / adiunxerunt virtutem de mundi natura conuenientem / eamque miscentes et (quoniam animas facere non poterant) euocantes animas demonum / vel angelorum / eas indiderunt imaginibus sanctis / diuinisque misterijs. per quas solas idola et benefaciendi et malefaciendi vires habere potuissent. Auus enim tuus o Asclepi / medicine primus inuentor / cui templum consecratum est in monte lybie circa littus crocodyllorum / in quo eius iacet mundanus homo id est corpus (reliquus enim / vel potius totus: si est homo [fol.58r] totus in sensu vite / melior remeavit in celum) omnia etiam nunc adiumenta hominibus prestans infirmis numine suo / que ante solebat / medicine arte prebere. Hermes cuius [+nomine: Ap.] auitum mihi nomen est: nonne in sibi cognomini patria consistens / omnes mortales vndique venientes adiuuat / atque conseruat? Isin vero vxori Osyris / que multa bona prestare propitia / [tantum: Ap.] obesse scimus irata. terrenis [etenim?] dijs atque mundanis: facile est irasci / vtpote qui sunt ab hominibus / extraque naturam facti atque compositi. vnde contingit ab egyptijs hec sancta animalia nuncupari / colique per singulas ciuitates eorum animas / qui ea consecrauere viuentes. ita vt eorum legibus incolantur / et eorum nominibus nuncupentur. per hanc causam o Asclepi / [et] alijs que colenda videntur atque veneranda / apud alios dissimiliter habentur / ac propterea bellis se lacessere egyptiorum ciuitates solent. ASCLEPIVS. Et horum o Trismegiste deorum / qui terreni habentur / cuiusmodi est qualitas? TRISME. Constat o Asclepi: de herbis / de lapidibus / de aromatibus / vim diuinitatis naturalem in se habentibus. et propter hanc causam: sacrificia frequentibus oblectantur hymnis / et laudibus / dulcissimis sonis in modum celestis harmonie concinentibus. vt illud quod celeste est: celesti vsu et frequentatione illectum in idola possit letum / humanitatis patiens / longa durare per tempora. sic deorum fctor est homo. & ne putes fortuitos effectus esse terrenorum deorum o asclepi. dii celestes inhabitant summa celestia / vnusqueque ordinem quem accepit complens / atque custodiens. Hi vero nostri sigillatim quedam curantes quedam sortibus et diuinatione predicentes quedam prouidentes / hisque pro modo subuenientes: humanis quasi amica cognatione auxiliantur. [fol.58v]

Caput XIII

a SCLE. quam ergo partem rationis *εμάρμενη* vel fata incolunt o Trismegiste: si celestes dii vniuersim dominantur / terreni incolunt singula: quam *εμάρμενη* nuncupamus? TRIS. O Asclepi ea est necessitas omnium que geruntur / semper sibi catenatis nexibus iuncta. hec itaque est aut effectrix rerum / aut deus summus / aut ab ipso deo qui secundus effectus est deus / aut omnium celestium terrenarumque rerum firmata diuinis legibus disciplina. Hec itaque *εμάρμενη* & necessitas / ambe sibi inuicem indiuiduo connexe sunt glutino: quarum prior *εμάρμενη* rerum omnium parit initia / necessitas vero cogit ad effectum / que ex illius primordijs pendent. has ordo consequitur / id est contextus et dispositio temporis / rerum perficiendarum. nihil est enim sine ordinis compositione. In omnibus istis: mundus iste perfectus est. Ipse enim mundus ordine

gestatur: vel totus constat ex ordine. Hec ergo tria: εἰμαρμενὴ id est fatum / necessitas / ordo / vel maxime dei nutu sunt effecta / [fol.59r] mundum gubernat sua lege et ratione diuina. Ab his ergo omne velle & nolle diuinitus auersum est totum: nec ira etenim commouentur / nec flectuntur gratia / sed seruiunt necessitati rationis eterne. que eternitas: inauersibilis / immobilis / insolubilis est. Prima ergo εἰμαρμενὴ est que velut iacto semine futurorum omnium suscipit prolem. sequitur necessitas: qua ad effectum vi coguntur omnia. Tertius ordo: textum seruans earum rerum / quas εἰμαρμενὴ necessitasque disponit. hec est ergo eternitas: que nec capit esse / nec desinet / que fixa immutabili lege currendi / sempiterna commotione seruatur. oriturque & occidit alterna sepe per membra: ita vt variatis temporibus / ijsdem quibus occiderat membris / oriatur. sic est enim rotunditas volubilis ratio: vt ita sibi coartata sint cuncta / vt quid sit volubilitatis initium ignores / cum omnia se semper et precedere et sequi videantur. Euentus autem et fors: insunt omnibus permixta mundanis.

Caput XV [fol.59v]

d Ictum est nobis de singulis vt humanitas potuit / vt voluit permisitque diuinitas: restat hoc solum nobis / vt benedicentes deum / orantesque ad curam corporis redeamus. satis enim de diuinis rebus tractantes: mentem velut animi pabulis saturauimus. de adyto vere egressi: cum deum orare cepissent / in austrum respicientes erant. sole etenim occidente / cum quis deum orare voluerit: illuc debet intendere. sicut et sole oriente: in eum qui subsolanus dicitur. Iam ergo dicentibus precessionem: Asclepius ait submissa voce / o Tati suggeramus patri / iusserit vt thure addito et pigmentis precem dicamus deo. Trismegistus audiens / atque commotus / ait: melius / melius ominare o Asclepi. hoc enim sacrilegijs simile est: cum deum roges / thus atque cetera incendere. nihil enim deest ei: qui ipse est omnia / aut in eo sunt omnia. sed nos agentes gratias: adoremus. hec enim sunt summe incensiones dei cum aguntur gratie a mortalibus. Gratias tibi agimus o summe / et exuperantissime. tua enim gratia: tantum sumus cognitionis tue lumen consecuti. nomen sanctum & honorandum. nomen vnum: quo solus deus est benedicendus religione paterna. quoniam omnibus paternam pietatem / & religionem / & amorem / et quecunque est dulcior efficacitas / prebere dignaris: cum donas nos sensu / ratione / intelligentia. sensu: vt te cognoscamus. ratione: vt te suspicionibus indagemus. intelligentia: vt te cognitione cognoscentes / gaudeamus. ac numine saluati tuo gaudeamus: quod nobis te ostenderis totum. gaudeamus: quod nos in corporibus sitos / eternitati fueris consecrare dignatus. hec est enim sola humana gratulatio. cognitio maiestatis tue. cognouimus te: & lumen maximum / solo intellectu sen [fol.60r] sibili intelleximus te: o vite vera via. o naturarum omnium fecundapregnatio. cognouimus te: totius nature / tuo conceptu plenissime. cognouimus te: eterna perseueratio. in omni enim ista oratione / adorantes bonum bonitatis tue / hoc tantum deprecamur / vt nos velis seruare / perseuerantes in amore cognitionis tue / & nunquam ab hoc vite separari genere. hec optantes: conuertimus nos ad puram / & sine animalibus cenam.

**DVORVM LIBRORVM MERCVRII TRISMEGISTI PIMANDRI
SCILICET ET AS
CLEPII
FINIS**